

Wpływ branży cementowej na gospodarkę Polski

Sierpień 2020

Podsumowanie

Podsumowanie

Charakterystyka branży cementowej w Polsce

Przemysł cementowy, zrzeszony w Stowarzyszeniu Producentów Cementu obchodzącym w 2020 r. 30-lecie swojej działalności, stanowi jedną z jaśniejszych pereł polskiej gospodarki. Jest to sektor, który, skupiając 13 nowoczesnych zakładów i dając pracę bezpośrednio ok. 3,5 tys. pracowników, stale zasila swoimi produktami krajowy sektor budowlany i wspiera swoim dynamizmem polską gospodarkę. Tym samym, przyczynia się nieprzerwanie do cudu gospodarczego ostatnich trzech dekad, jak coraz powszechniej określany jest przez historyków ostatni w dziejach Polski okres nadzwyczaj szybkiego nadrobienia dystansu jaki od wieków dzielił RP od najbardziej rozwiniętych krajów.

Lata transformacji ustrojowej to okres dynamicznych przemian również w samym przemyśle cementowym, który po latach komunizmu odziedziczył wprawdzie wartościowy kapitał ludzki, jednak stan parku produkcyjnego i dostępnego know-how nie wytrzymały w żaden sposób próby czasu. Podjęte, w wyniku szeroko zakrojonego procesu prywatyzacyjnego, działania oraz miliardowe inwestycje zaowocowały wyposażeniem cementowni w Polsce w najlepsze dostępne technologie, dzięki czemu są obecnie jednymi z najnowocześniejszych w Europie. Wydatki inwestycyjne branży cementowej w Polsce w latach 1995-2017 osiągnęły prawie 9,7 mld PLN i obejmowały m.in.

- ▶ wymianę linii technologicznych,
- ▶ budowę lub modernizację magazynów,
- ▶ inwestycje w ochronę środowiska,
- ▶ usprawnienia technologiczne,
- ▶ wprowadzanie nowych systemów zarządzania wartością firmy.

W ramach procesu eliminacji przestarzałych linii produkcyjnych metody mokrej, całkowicie wymienione zostało 50% mocy produkcyjnych w krajowym sektorze, natomiast 40% zostało zmodernizowane.

Produkcja cementu w Polsce sukcesywnie rosła na przestrzeni lat, osiągając w 2018 r. poziom niemal 18,9 mln ton, a tym samym o 31% wyższy niż przykładowo w 2013 r. W 2018 r. odnotowano także największy, 10% wzrost produkcji r/r cementu. W 2019 r. poziom produkcji cementu był niemalże identyczny, jak w roku poprzednim, bowiem osiągnął wartość 18,7 mln

ton. Rosnący poziom produkcji cementu w Polsce przełożył się na ok. 10% udział w produkcji unijnej i trzecie miejsce w UE pod względem wielkości produkcji odnotowanej w 2017 r.

Branża cementowa w Polsce skoncentrowana jest przede wszystkim na dostawach krajowych, które stanowią ok. 99% całkowitej sprzedaży.

Eksport realizowany jest zasadniczo do krajów UE, gdyż bliskie nam geograficznie kraje spoza UE takie jak Białoruś i Rosja wprowadziły liczne ograniczenia natury administracyjnej skutecznie utrudniające polskim cementowniom obecność na tamtych rynkach (poprzez wprowadzenie obowiązkowych certyfikacji importowanego cementu, eksport cementu z Polski do Rosji zmniejszył się do zera w 2017 r.). Tym bardziej więc może wzbudzać niepokój, że w okresie 2013-2019 udział państw trzecich w imporcie cementu do Polski zwiększył się z 8% w 2013 r. do 29% w 2019 r. – osiągając tym samym najwyższy poziom w tym okresie. Co istotne, w tak bliskiej nam geograficznie Białorusi (odpowiadającej za 24% całości importu do Polski w 2017 r.) nie funkcjonują rygorystyczne przepisy klimatyczne takie jak w UE, dzięki czemu tamtejsi producenci uzyskują w ten sposób istotną przewagę konkurencyjną nad polskimi cementowniami.

Ekonomiczne efekty działalności branży cementowej

W oparciu o model EY Spectrum¹, będący rozszerzonym modelem przepływów międzygałęziowych, należy stwierdzić, że branża cementowa wpływa na gospodarkę Polski nie tylko poprzez:

- ▶ bezpośrednio wygenerowaną wartość dodaną (≈PKB), zatrudnienie oraz płacone podatki i składki – ale także:
 - ▶ popyt wygenerowany w łańcuchu dostaw (**efekty pośrednie**) oraz
 - ▶ popyt konsumpcyjny generowany przez pracowników branży cementowej i pracowników jej dostawców (**efekty indukowane**)².

¹ Model EY Spectrum to unikalna metoda analizy opracowana przez EY Polska. Jest to połączenie modelu przepływów międzygałęziowych z nowoczesnymi technikami ekonometrii przestrzennej, uwzględniające przepływy towarów i usług zarówno pomiędzy różnymi sektorami (branżami), jak również pomiędzy poszczególnymi regionami (powiatami) kraju.

² Opis podejścia do analizy ekonomicznych efektów działalności branży znajduje się w rozdziale 2.

W 2017 r., w ramach efektów popytowych, poprzez efekty bezpośrednie, pośrednie i indukowane, branża cementowa wygenerowała w polskiej gospodarce:

- ▶ ok. 3,8 mld PLN wartości dodanej
- ▶ ok. 21,8 tysiąca miejsc pracy
- ▶ ok. 1,9 mld PLN wpływów do budżetu sektora finansów publicznych.

Do sektorów, które uzyskały największe korzyści (pod względem wartości dodanej) z popytu generowanego przez branżę cementową, należy zaliczyć:

- ▶ sektor transportu, usług pocztowych i telekomunikacyjnych (362 mln PLN)
- ▶ sektor energii elektrycznej, gazu, wody oraz recyklingu (299 mln PLN) oraz
- ▶ górnictwo i wydobywanie (215 mln PLN).

Najwyższe efekty dla zatrudnienia branża cementowa wygenerowała:

- ▶ w sektorze transportu, usług pocztowych i telekomunikacyjnych - 3 540 miejsc pracy
- ▶ w sektorze górnictwa i wydobywania - 2 185 miejsc pracy
- ▶ w sektorze handlu - 1 772 miejsc pracy.

Z 1 876 mln PLN dochodów sektora finansów publicznych wygenerowanych przez branżę cementową, budżet państwa otrzymał 1 272 mln PLN, podsektor ubezpieczeń społecznych 403 mln PLN, budżety samorządu terytorialnego 195 mln PLN, a fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej 7 mln PLN.

Ponadto, dochody sektora finansów publicznych wygenerowane przez branżę cementową mogą posłużyć do sfinansowania dodatkowych wydatków publicznych, generując w ten sposób nawet kolejne 3,0 mld PLN wartości dodanej w polskiej gospodarce.

Największe efekty pod względem wartości dodanej, zatrudnienia oraz dochodów jednostek samorządu terytorialnego były generowane w powiatach, w których zlokalizowane są poszczególne cementownie uwzględnione w analizie.

Do powiatów, w których działalność branży cementowej wygenerowała największą wartość dodaną należą powiat krapkowicki (349 mln PLN wartości dodanej), opatowski (311 mln PLN), m. st. Warszawa (252 mln PLN), chełmski (180 mln PLN), pajęczański (178 mln PLN) oraz żniński (162 mln PLN). Powiatami o najwyższej wartości efektów w kategorii miejsc pracy były z kolei

powiaty miasto stołeczne Warszawa (2 460 wspieranych miejsc pracy), krapkowicki (725), pajęczański (674), opatowski (595) i m. Kraków (555). Daniny publiczne płacone z tytułu działalności branży cementowej zasiliły w największym stopniu budżety lokalne powiatu krapkowickiego (21,7 mln PLN dochodów budżetu powiatu i gmin w powiecie), opatowskiego (14,6 mln PLN), chełmskiego (14,1 mln PLN) oraz pajęczańskiego (10,6 mln PLN).

Oprócz efektów popytowych wygenerowanych w ramach działalności operacyjnej, branża cementowa wpływa na gospodarkę również poprzez działalność inwestycyjną oraz poprzez efekty podażowe. Przykładami sektorów, w których tego typu oddziaływanie jest relatywnie duże są budownictwo oraz produkcja betonu.

Skala działalności sektora budowlanego w Polsce (łącznie 245,9 mld zł wartości dodanej wygenerowanej w 2018 r. oraz ok. 2 131 tys. wspieranych miejsc pracy) sprawia, że ew. problemy wynikające z ograniczonej dostępności cementu krajowego prowadzące do zaburzeń w branży budowlanej, mogłyby mieć potencjalnie silne, negatywne konsekwencje dla całej gospodarki. Można przypuszczać, że znaczenie efektów podażowych generowanych przez branżę cementową w budownictwie będzie szczególnie istotne w najbliższych latach, kiedy ważnym kanałem wychodzenia z recesji gospodarczej wynikającej z pandemii COVID-19 będą wzmożone inwestycje infrastrukturalne.

Branża cementowa w ujęciu ochrony środowiska

Branża cementowa w ciągu ostatnich kilkunastu lat przeprowadziła szereg inwestycji w celu zmniejszenia negatywnych oddziaływań zakładów na środowisko. Jako znaczący sukces można zaliczyć to, że emisje do powietrza z przemysłu cementowego stanowią obecnie nieznaczny stopień zanieczyszczeń w skali całego kraju. Skala emisji przedstawia się następująco:

- ▶ Emisja pyłów od lat 70-tych zanotowała istotny spadek - emisja pyłów ogółem w 2017 r. w porównaniu z 1975 r. została zredukowana o ok. 99,9%.
- ▶ Rzeczywiste emisje zanieczyszczeń gazowych (CO, SO₂, NOx) w przemyśle cementowym są znacznie poniżej standardów emisyjnych, wynikających z przyjętych i wdrożonych sektorowych konkluzji BAT.

- ▶ Emisja CO₂ na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci została znacznie ograniczona - emisja dwutlenku węgla w 2019 r. stosunku do 1990 r. zmniejszyła się o ok. 30% (tym samym dalsza redukcja emisji CO₂ w tym przemyśle staje się możliwa tylko dzięki zamianie surowców naturalnych na surowce odpadowe i wykorzystaniu nowoczesnych metod wychwytywania i przetwarzania CO₂).

Gospodarka wodno-ściekowa w sektorze cementu co do zasady nie stanowi zagrożenia dla zanieczyszczenia wód. Opiera się przede wszystkim na odprowadzaniu ścieków głównie do wypływów powierzchniowych i wody chłodzącej (pochłodniczej). Obecnie, sektor cementowy w Polsce działa wyłącznie w oparciu o piece pracujące metodą suchej produkcji klinkieru cementowego, w których ilość zużywanej wody jest niewielka, a samo rozwiązanie jest o bardziej przyjazne środowisku niż stosowana wcześniej powszechnie metoda mokra.

Gospodarka odpadami w branży cementowej jest obecnie małodopadowa lub wręcz bezodpadowa. Dzięki zastosowaniu rozwiązań zgodnych z BAT (najlepszymi dostępnymi technikami) ilość odpadów stałych z produkcji cementu oraz wykorzystywanych surowców została istotnie zmniejszona. Zastosowane w sektorze cementu rozwiązania pozwalające na małodopadową lub bezodpadową gospodarkę to przede wszystkim:

- ▶ ponowne wykorzystanie pyłu wychwyconego w procesie produkcji oraz
- ▶ wykorzystywanie pyłu do wytworzenia innych produktów komercyjnych.

W ciągu ostatnich 30 lat poczynione zostały nakłady na modernizację sektora cementu i w efekcie:

- ▶ zmniejszono zużycie ciepła (z 5700 kJ/kg na 3600 kJ/kg) oraz
- ▶ zredukowano zużycie energii cieplnej na wypał o 25% oraz energii elektrycznej.

Sektor cementu jest również szczególnie ważnym ogniwem w gospodarce o obiegu zamkniętym (GOZ). Koncepcja GOZ ma dwójaki wymiar w przypadku branży cementowej. Cement jako produkt w zastosowaniach betonu w budownictwie staje w samym centrum koncepcji GOZ. W związku z tym wdrożenie koncepcji GOZ w dużej mierze zależy od tego do jakiego stopnia zostanie ona przyswojona przez sektor budownictwa. Z drugiej strony, sam proces produkcji w sektorze cementu charakteryzuje się obecnie coraz większym wykorzystaniem materiałów antropogenicznych

w miejsce surowców pierwotnych i wpisuje się w dużej mierze w ramy GOZ.

Zgodność procesu produkcji z GOZ przejawia się przede wszystkim poprzez:

- ▶ wykorzystanie w przemyśle cementowym odpadów i półproduktów takich jak żużle z procesów hutniczych, co skutkuje zastąpieniem surowców pierwotnych surowcami pochodzenia antropogenicznego, dodatkowo obniża zawartości klinkieru w cemencie, a więc prowadzi efektywnie do mniejszego globalnego zużycia energii i emisji CO₂.
- ▶ wykorzystywanie paliw alternatywnych produkowanych na bazie odpadów - w Polsce produkuje się ok. 2,6 mln ton paliw alternatywnych w ciągu roku, a cementownie zużywają łącznie około 1,7 mln ton tego paliwa, czego korzyścią jest redukcja emisji gazów cieplarnianych, a na samym początku tego procesu dało Polsce impuls do rozwoju nowej gałęzi gospodarki.

Sektor cementowy obciążony jest skutkami funkcjonowania systemu handlu uprawnieniami do emisji (**EU ETS**) na dwa sposoby:

- ▶ bezpośrednio - sektor jest objęty obowiązkiem zakupu i umarzania uprawnień do generowanej w procesie produkcji emisji CO₂, głównie w części produkcji klinkieru cementowego, stanowiącego podstawowy półprodukt w produkcji cementu.
- ▶ pośrednio - koszt zakupu przez wytwórców uprawnień do emisji, przenoszony na odbiorców końcowych w cenie energii elektrycznej.

Udział w systemie EU ETS jest dla sektora cementowego istotnym kosztem, głównie z uwagi na ograniczony potencjał redukcji emisji ze względu na znaczący udział nieuniknionych emisji procesowych.

Z punktu widzenia poprawy konkurencyjności sektora cementowego, podjął on starania o wpisanie przez Komisję Europejską go na listę sektorów uprawnionych do otrzymywania rekompensat z tytułu przenoszenia kosztów zakupu uprawnień do emisji na ceny energii elektrycznej. Sektor cementowy, który od 2012 roku stara się o wpisanie na ww. listę, nie został jak do tej pory uwzględniony jako uprawniony do ubiegania się o rekompensatę kosztów pośrednich emisji EU ETS.

Z perspektywy przemysłu, w tym w szczególności sektora cementowego, mechanizmem który może pomóc w realizacji postawionych celów klimatycznych

jest postulowany przez Komisję Europejską węglowy mechanizm wyrównawczy (ang. *Carbon Border Adjustment Mechanism*). Mechanizm ten z jednej strony ma zapewnić uczciwą konkurencję w ramach UE, a z drugiej będzie motywował kraje nieobjęte restrykcjami związanymi z emisją, np. Białoruś, do wprowadzania rozwiązań wspierających osiągnięcie celów ochrony klimatu na wzór rozwiązań unijnych.

Odpowiedzialność i zrównoważony biznes w sektorze produkcji cementu

Firmy cementowe w Polsce od lat realizują strategię zrównoważonego, odpowiedzialnego rozwoju. W ramach prowadzonych działań wspierani są pracownicy, a także społeczność, w szczególności lokalna, żyjąca w pobliżu zakładów. Sukcesywnie ograniczany jest wpływ produkcji cementu na środowisko naturalne. Polskie cementownie w szerokim zakresie wpisując się w ideę gospodarki o obiegu zamkniętym realizują tym samym także społeczny wymiar tej aktywności; są na pierwszej linii zagospodarowania odpadów, których nie jest w stanie zaabsorbować w uzasadniony ekonomicznie sposób żadna inna gałąź gospodarki.

Producenci cementu w Polsce aktywnie rozwijają swoją działalność także w obszarach bioróżnorodności i rekultywacji terenów, traktując te aspekty jako ważny

element zarządzania zakładami. Oprócz tego producenci cementu, jak również SPC prowadzą w Polsce szereg programów społecznych i edukacyjnych.

Ekoinnowacje wprowadzane przez branżę cementową na rynek umożliwiają zastosowanie pionierskich rozwiązań w praktyce. Wśród nich znajdują się takie rozwiązania jak beton pochłaniający z powietrza spaliny samochodowe czy samozagęszczalny beton szczelnie wypełniający formy lub deskowania nawet przy gęstym zbrojeniu. Branża cementowa prowadzi także działalność promocyjną dotyczącą drogowych nawierzchni betonowych, rekomendując ich stosowanie w przypadku projektowania dróg ekspresowych i autostrad, gdzie istotna jest trwałość nawierzchni.

Cement i beton są podstawowymi materiałami budowlanymi, wykorzystywanymi m.in. w budownictwie infrastrukturalnym (np. drogowym, kolejowym) oraz mieszkaniowym. W ostatnich latach rynek budowlany kładzie zwiększony nacisk na zrównoważony rozwój, obejmujący w szczególności innowacyjność, wpływ wyrobów i konstrukcji na środowisko, aspekty społeczne, w tym komfort użytkowania i funkcjonalność oraz efektywność ekonomiczną w cyklu życia. W tym kontekście, produkcja cementu i betonu stanowi ważny element ciągłego doskonalenia w świetle realizowania celów gospodarki niskoemisyjnej.

O firmie EY

EY jest światowym liderem rynku usług profesjonalnych obejmujących usługi audytorskie, doradztwo podatkowe, doradztwo biznesowe i doradztwo transakcyjne. Nasza wiedza oraz świadczone przez nas najwyższej jakości usługi przyczyniają się do budowy zaufania na rynkach kapitałowych i w gospodarkach całego świata. W szeregach EY rozwijają się utalentowani liderzy zarządzający zgranymi zespołami, których celem jest spełnianie obietnic składanych przez markę EY. W ten sposób przyczyniamy się do budowy sprawniej funkcjonującego świata. Robimy to dla naszych klientów, społeczności, w których żyjemy i dla nas samych.

Nazwa EY odnosi się do firm członkowskich Ernst & Young Global Limited, z których każda stanowi osobny podmiot prawny. Ernst & Young Global Limited, brytyjska spółka z odpowiedzialnością ograniczoną do wysokości gwarancji (company limited by guarantee) nie świadczy usług na rzecz klientów. Informacje na temat sposobu gromadzenia przez EY i przetwarzania danych osobowych oraz praw przysługujących osobom fizycznym w świetle przepisów o ochronie danych osobowych są dostępne na stronie ey.com/pl/pl/home/privacy. Aby uzyskać więcej informacji, wejdź na www.ey.com/pl

EY, Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa

© 2020 EYGM Limited.
Wszelkie prawa zastrzeżone.

Niniejsza publikacja została sporządzona z należytą starannością, jednak z konieczności pewne informacje zostały podane w skróconej formie. W związku z tym publikacja ma charakter wyłącznie orientacyjny, a zawarte w niej dane nie powinny zastąpić szczegółowej analizy problemu lub profesjonalnego osądu. EY nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek straty powstałe w wyniku czynności podjętych lub zaniechanych na podstawie niniejszej publikacji. Zalecamy, by wszelkie przedmiotowe kwestie były konsultowane z właściwym doradcą

